

Kuusamon kaupungin valmiussuunnitelma (yleinen osa)

Valmiussuunnitelman päivitysmerkinnät

Suunnitelman kohta tai liite	Asia	Päiväys	Tekijä
Koko suunnitelma	Suunnitelmaluonnoksen laatiminen	25.11.2022	Turvallisuusjohtaja
	Suunnitelmaluonnoksen tarkistaminen	8.12.2022	Kaupungin johtoryhmä, turvallisuusjohtaja
	Suunnitelman esittely kaupunginhallituksessa	13.12.2022	Kaupunginjohtaja
	Suunnitelman vahvistaminen, 13.12.2022 § 268	13.12.2022	Kaupunginhallitus

Sisällysluettelo

1	Yleistä	4
2	Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin	4
2.1	Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuusjohtaminen	4
2.2	Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhat	6
2.3	Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet	6
2.3.1	Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana	6
2.3.2	Kaupungin ydintehtävien ja -palveluiden turvaaminen, valmiussuunnittelu	7
2.3.3	Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen turvaaminen	8
2.4	Lainsäädäntö ja ohjeet	8
2.5	Alueelliset ja kunnalliset uhka-arviot sekä riskien arviointi	8
2.5.1	Toimialakohtaiset uhka-, riski- ja vaikutusarviot	9
2.5.2	Riskien arviointi osana varautumista ja valmiussuunnittelua	9
2.6	Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma	10
2.7	Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen kustannukset ja hankinnat	10
2.8	Varautumiskoulutus ja harjoitukset	11
2.9	Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt	11
2.10	Varautumisvelvoitteet ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palveluntuotannossa	12
2.11	Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen	12
2.12	Kuntakonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen	13
2.13	Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle	13
3	Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta	13
3.1	Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet	13
3.2	Uhka-arvioiden keskeiset tulokset	13
3.3	Johtamisjärjestelmä normaalioloissa	14
3.4	Kaupungin johdon ja avainhenkilöiden hälyttämis- ja informointijärjestelyt	14
3.5	Tehostetun johtamisen ja tilanteen seurannan käynnistäminen	15
3.6	Luottamushenkilöiden informointi	15
3.7	Johtamispaikat	15
3.8	Johtaminen ja tilannetietoisuus	16
3.9	Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset	16
3.10	Henkisen tuen järjestäminen	17
3.11	Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa	17
3.12	Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa	17
3.12.1	Yhteistoiminta	18
3.12.2	Pelastustoiminnan johtaminen	18
3.12.3	Väestön varoittaminen	18
3.12.4	Väestön suojaaminen	18
3.12.5	Väestön evakuointi	18

3.12.6	Omatoiminen varautuminen.....	19
3.13	Toiminnan yhteensovittaminen	19
4	Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin.....	20
4.1	Poikkeusolojen vaikutukset kaupungin tehtäviin ja päätösvaltaan.....	20
4.2	Kaupungin hallinto poikkeuksellisissa olosuhteissa	20
4.3	Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut.....	21
4.3.1	Henkilöstön varaamisen vastuut.....	21
4.3.2	Ajoneuvo- ja työkonevarausten vastuut.....	21
4.3.3	Tilavaraukset.....	21
4.4	Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio.....	22

1 Yleistä

Valmiuslain mukaan kunnan tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä toimenpitein varmistaa tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan organisaation varautumista tavalla, missä voimavarojen käyttö ja toiminta suunnitellaan sekä priorisoidaan häiriötilanteen vaatimusten mukaisesti.

Kuusamon kaupungin varautumistyötä johtaa kaupunginjohtaja yhdessä kaupunginhallituksen kanssa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset. Varautuminen perustuu valmiuslain (1552/2011), pelastuslain (379/2011) ja muun erityislainsäädännön varautumisvelvollisuuteen.

Kuusamon kaupungin varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoitteena on turvallisen elinympäristön luominen, kunnan palvelutuotannon mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa sekä mahdollisten häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen, myös poikkeusolojen aikana.

Kuusamon kaupungin valmiussuunnitelman yleisen osan on tarkoitus olla sekä informatiivinen, tavoitteita asettava ja tietyiltä osiltaan myös velvoittava. Yleiseen osaan on koottu koko kaupunkia koskevat yhteiset linjaukset ja toimintaperiaatteet. Siinä on tuotu esille myös merkittävimmät uhkatilat ja riskit. Sisällöllisesti se jakautuu häiriötilanteisiin varautumista ja hallintaa sekä poikkeusoloihin varautumista koskeviin osioihin. Yleisen osan rakenne perustuu Pelastusopiston julkaisuun 2/2012 ”Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malli ja ohje sen käyttöön”, ottaen kuitenkin huomioon Kuusamon kaupungin omat erityispiirteet ja toimintaympäristö.

Valmiussuunnitelman yleisen osan lisäksi kaupungin toimialat varautuvat häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tehtäviin valmius- ja jatkuvuussuunnitelmillaan, kiinteistöille laadituilla pelastussuunnitelmilla, tarvittavilla resurssoinnilla sekä harjoittelemalla säännöllisesti valmiussuunnitelmien ja niitä tarkentavien toimintakorttien mukaista toimintaa. Varautumisessa on otettu huomioon myös ulkoistetut palvelut sekä yhteistyö viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Valmiussuunnitelman yleinen osa (julkinen) on nähtävissä kaupungin nettisivuilla www.kuusamo.fi.

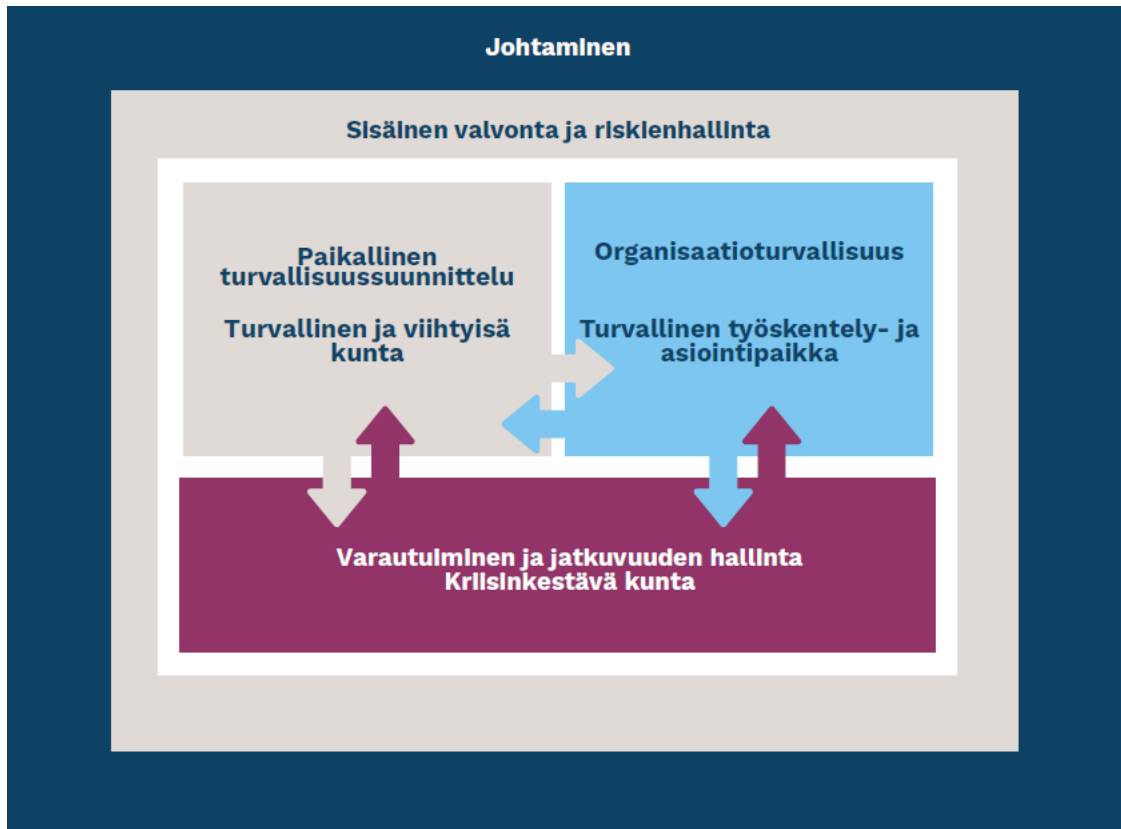
2 Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin

2.1 Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuusjohtaminen

Turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan arvoja, asenteita, sitoutuneisuutta ja ammattitaitoa sekä ajantasaista normistoa ja turvallisuusvaatimukset täyttävää toimintaa, jolloin jokainen tiedostaa oman toimintansa merkityksen osana kokonaisturvallisuutta. Turvallisuuskulttuuri on myös organisaation kykyä ja tahtoa ymmärtää, millaista turvallinen toiminta on, millaisia vaaroja organisaation toimintaan liittyy ja miten niitä voidaan ehkäistä.

Kaupungin johtaminen sekä sisäinen valvonta ja riskienhallinta muodostavat turvallisuusjohtamisen kehyksen. Samalla ne myös määrittävät sen järjestämisen ja toteuttamisen periaatteet (Kuva 1, Turvallisuusjohtamisen kokonaisuus).

Kuva 1, Turvallisuusjohtamisen kokonaisuus (Lähde: Suomen Kuntaliitto, Kunnan varautumisen johtaminen, s. 15, ISBN 978-952-293-755-1)

Varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan tarkoituksena on varmistaa kaupungin keskeisten tehtävien hoitaminen mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa turvallisuustilanteissa ja parantaa sekä kaupungin henkilöstön että myöskin kaupungin asukkaiden kriisinkestävyyttä. Organisaatioturvallisuuden tarkoituksena on, että kaupunkiorganisaatio on turvallinen työskentely- ja asiointipaikka. Paikallisen turvallisuussuunnittelun tarkoituksena on taas turvata, että kaupunki on turvallinen ja viihtyisä.

Kuusamon kaupungin sisäiseen valvontaan, riskienhallintaan, turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvät ovat julkisesti saatavilla seuraavat dokumentit:

- Kuusamon kaupungin sisäisen valvonnan ohjeistus (2014)
- Kuusamon kaupungin riskienhallintapolitiikka (2014)
- Kuusamon kaupungin tietoturva- ja tietosuojapolitiikka (2018)

Valmiussuunnittelun ja jatkuvuuden hallinnan pääpaino on normaaliolojen häiriötilanteissa. Valmiuden ylläpito pyritään integroimaan osaksi kaupungin normaalia toimintaa ja työskentelyä. Painopistettä pyritään suuntaamaan häiriötilanteiden hallinnasta niiden ennakointiin, estämiseen sekä varautumisen myötä mahdollisten vaikutusten minimointiin.

Valmiussuunnitelman yleinen osa päivitetään valtuustokausittain noin neljän vuoden välein ja aina, kun lainsäädännössä tai kaupungin hallintosäännössä tapahtuu oleellisia muutoksia.

2.2 Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhat

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot muodostuvat asioista, jotka pitävät turvallisen arjen pyörimässä. Kun yhteiskunnan perustoiminnot ovat kunnossa, kriiseistä voidaan palata normaaliin elämään ilman, että koko yhteiskunnan perusta järkkyy.

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattava kaikissa tilanteissa, yhtä lailla normaalioloissa kuin kriisiin sattuessa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa elintärkeät toiminnot on otettu varautumistyön lähtökohdaksi. Siinä elintärkeiksi toiminnoiksi on määritelty:

- Johtaminen
- Henkinen kriisinkestävyys
- Väestön toimintakyky ja palvelut
- Talous, infrastruktuuri, huoltovarmuus
- Sisäinen turvallisuus
- Puolustuskyky sekä
- Kansainvälinen ja EU-toiminta

Suomen kansallinen riskiarvio (2018) * on yhteen sovitettu kooste eri toimijoiden riskiarvioista. Omissa riskiarvioissaan eri hallinnonalat ovat valinneet yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kansallisesti vaikuttavia uhkamalleja ja häiriötilanteita.

Suomen kansallisessa riskiarviossa (2018) * ovat mainittuna seuraavat uhat:

- Informaatiovaikuttaminen
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö
- Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
- Julkisen talouden häiriö
- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Voimahuollon häiriöt
- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien häiriöt – kyberuhat
- Logistiikan häiriöt
- Terveysturvallisuuden häiriöt
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt ja
- Laajat onnettomuustilanteet.

Alueellista riskikartoitusta ja -arviointia on tehty kansallisen riskiarvion laatimiseen liittyen, ja se on parasta aikaa käynnissä. Kuusamo on osallistunut alueelliseen riskiarviotyöhön.

Edellä esiteltyjen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, sekä Suomen kansallisessa riskiarviossa että alueellisessa riskiarviotyössä esitettyjen uhkamallien perusteella, Kuusamon kaupungin elintärkeät toiminnot (ydintehtävät) kriittisine toimintoineen on tunnistettu.

2.3 Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet

2.3.1 Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana

Varautumisella tarkoitetaan toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.

Omatoimisesta varautumisesta on kohdassa 3.12.6. Yritysten, yhteisöjen sekä kotitalouksien itsenäinen varautuminen häiriötilanteisiin on myös huomioitava osana Kuusamon kaupungin valmiussuunnittelua. Kyläyhteisöjen sekä kotitalouksien varautumisella on suuri merkitys ja apu yhteiskunnalle sekä ennen kaikkea ihmiselle itselleen.

Varautuminen kotona: <https://www.spek.fi/turvallisuus/varautuminen-kotona/>

Viranomaisten varautumissuositus kotitalouksille: <https://72tuntia.fi/>

Suomi on tietoyhteiskuntana riippuvainen tietoverkkojen ja -järjestelmien toiminnasta ja näin ollen myös erittäin haavoittuvainen niihin kohdistuville häiriöille.

Yhdestä tai useammasta digitaalisesta tietojärjestelmästä muodostuvat toimintaympäristöstä on ryhdytty käyttämään termiä kybertoimintaympäristö. Kyberuhkalla tarkoitetaan mahdollisesti toteutuvaa haitallista tapahtumaa tai kehityskulkua, joka kohdistuu kybertoimintaympäristöön ja toteutuessaan vaarantaa siitä riippuvaisen toiminnon. Uhat voivat kohdistua yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja, kansallista kriittistä infrastruktuuria tai kansalaisia vastaan.

Kuusamon kaupungin ennalta ehkäisevänä toimintoina kyberuhkia vastaan on tietoturvallinen toimintaympäristö. Kaupunki varautuu kyberuhkiin ajantasaisella tietoturva- ja tietosuojapolitiikalla, turvallisilla tietoteknisillä ympäristöillä, valvonnalla, varajärjestelyillä, ajantasaisilla valmius- ja toipumissuunnitelmissa sekä säännöllisin harjoituksin.

2.3.2 Kaupungin ydintehtävien ja -palveluiden turvaaminen, valmiussuunnittelu

Valmiuslaissa (1552/2011) 12:ssä säädetään varautumisvelvollisuudesta.

Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Kuusamon kaupungin vastuulla olevien tehtävien ja niihin liittyvien palveluiden turvaamiseksi todennäköisimpien häiriötilanteiden (uhkaskenaariot) varalle on oltava valmiussuunnitelmat tarvittavine yksityiskohtaisine toimintakortteineen. Valmiussuunnitelmien ja toimintakorttien mukaista toimintaa on harjoitettava säännöllisesti henkilöstön tietotaidon ylläpitämiseksi.

Varautumisen ja valmiussuunnittelu on sisäänrakennettu osa kaupungin toiminnan ja talouden suunnittelua (talousarvion laadinta) sekä siihen liittyvää riskienhallintaa, ei erillinen prosessi.

Velvoitteeseen perustuen kaupungin eri toimialat laativat omat valmiussuunnitelmat vastuullaan olevia tehtäviä varten. Toimialojen valmiussuunnitelmissa tulee tunnistaa sen ydintehtävät niihin liittyvine kriittisine toimintoineen, arvioida riski- ja vaikutusarviot annettuja uhkaskenaarioita vasten, laatua suunnitelmat riskien pienentämiseksi tai poistamiseksi, varautua mahdollisten varajärjestelmien tai -toimintojen käyttöönottoon sekä laatia suunnitelmat elpymiseen, toiminnan jatkamiseen ja paluuseen normaaliin toimintaan.

Toimialojen valmiussuunnittelussa tulee huomioida tehtävien hoidossa tarvittava henkilöstö, ajoneuvot ja työkoneet sekä mahdollisten tilojen varaaminen. Niiltä osin kuin kaupungin ydintehtäviin liittyvät toiminnot on ulkoistettu ulkopuolisille toimijoille, toimialat varmistavat niiden saatavuuden häiriötiloissa ja poikkeusoloissa palvelusopimuksiin sisällytetyin varautumisvelvoittein.

Vastuu kaupungin tehtäviin kuuluvien lakisääteisten toimintojen ja palveluiden saatavuudesta on aina kaupungilla riippumatta siitä, että tuotetaanko ne itse vai onko ne hankittu palveluna.

Varautumisvelvoitteiden huomiointi ostopalveluissa on kuvattu suunnitelman kohdassa 2.10.

2.3.3 Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen turvaaminen

Häiriötilanteen tehokkaan hallinnan kannalta on keskeistä, että tarvittavat toimenpiteet käynnistetään viipymättä ja riittävässä laajuudessa. Kunnan laajuisen kriisinhallinnan yksi keskeisimmistä toiminnoista on tilannekuvan hallinta.

Toimialoilla on omat operatiiviset valmiussuunnitelmansa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa toimimiseen, mutta eri toimialojen ja muiden sidosryhmien välisen yhteistyön koordinoimiseksi tietoisuus kokonaiskuvasta ja sen hallinta kaupungin johtoryhmässä on välttämätöntä.

Toinen tärkeä osa-alue kriisinhallinnassa on viestintä. Oikea-aikainen, tietosisällöltään ja levikiltään riittävän laaja ja paikkansa pitävä tiedotus auttaa kontrolloimaan tilannetta ja hillitsemään epävirallisten kanavien kautta leviävän, mahdollisesti väärän tiedon vaikutuksia.

Aktiivinen tiedottaminen häiriötilanteen aikana on tärkeää myös silloin, kun häiriötilanteen selvittely tai purkaminen on suvantovaiheessa; ”Ei tiedotettavaa” - viestit antavat tilanneviestejä seuraaville kuvan, että häiriötilanteen hallinta on aktiivista ja viestintä toimii.

Erilaisten häiriötilanteiden varalta on tehtävä suunnitelmat vaihtoehtoisten viestintävälineiden käytöstä siltä varalta, että perinteiset viestintäkanavat eivät ole käytettävissä.

Häiriötilanteen hallinnasta on tarkemmin tämän suunnitelman 3. luvussa.

2.4 Lainsäädäntö ja ohjeet

Kuntien varautumista ja valmiussuunnittelua ohjaavat mm. seuraavat lait ja säädökset:

- [Valmiuslaki \(1552/2011\)](#)
- [Pelastuslaki \(379/2011\)](#)
- [Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta \(407/2011\)](#)
- [Laki hyvinvointialueesta \(611/2021\)](#)
- [Laki huoltovarmuuden turvaamisesta \(1390/1992\)](#)
- [Laki puolustusvoimista \(551/2007\)](#)
- [Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista \(VNp 1048/2018\)](#)
- [Vesihuoltolaki \(119/2001\)](#)
- [Sähkömarkkinalaki \(588/2013\)](#) sekä
- [Kuntalaki \(410/2015\)](#)

2.5 Alueelliset ja kunnalliset uhka-arviot sekä riskien arviointi

Kuusamon kaupungin uhka-arvioiden laatimisessa on hyödynnetty Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa 2017 *, Kansallista riskiarvioita 2018 * sekä käynnissä olevaa Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueellisen riskiarviotyön alustavia tuloksia.

Tarkasteltavat uhkaskenaariot ja -mallit ovat seuraavat:

- Vakava kriittisen infrastruktuurin häiriö (sähköenergia)
- Vakava kriittisen infrastruktuurin häiriö (ICT-palvelut)
- Vakava kriittisen infrastruktuurin häiriö (lämpö- ja vesihuolto)
- Laaja-alainen epidemia (korona/vastaava)

- Tulipalo kriittisten toimintojen/infrastruktuurin kohteessa
- Sään ääri-ilmiöt (myrskyt, tykkylumi, helle, tulvat)
- Suuronnettomuus (liikenne, kemikaali, säteily)
- Vakava päivittäistavarahuollon logistinen häiriö
- Vakava henkilökuntaan kohdentuva väkivallanteko
- Informaatiovaikuttaminen
- Laajamittainen maahantulo
- Hybridivaikuttaminen/aseellinen hyökkäys

2.5.1 Toimialakohtaiset uhka-, riski- ja vaikutusarviot

Kuusamon kaupunginvaltuusto vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Kuusamon kaupunginhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, sekä

1. hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat, joiden mukaisesti sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan,
2. valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti sekä
3. antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä selvityksen konsernivalvonnasta ja merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä.

Kuusamon kaupungin hallintosäännön X luku käsittelee sisäisestä valvontaa ja riskienhallintaa. Luku sisältää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät kaupunginhallitukselle, lautakunnille sekä viranhaltijoille ja esimiehille.

Käytännön riskienhallintatyöstä vastaa kaupunginhallituksen nimeämä riskienhallintatyöryhmä (käytännössä kaupungin johtoryhmä), johon kuuluu edustus keskushallinnosta ja eri toimialoilta. Kaupungin riskienhallintatyöryhmän työtä tukevat toimialakohtaiset riskienhallintatyöryhmät. Toimialakohtaisten työryhmien tehtävänä on kartoittaa ja arvioida toimialansa riskejä, tehdä tarvittavia parannusehdotuksia sekä raportoida vähintään kerran vuodessa toiminnastaan kaupungin riskienhallintatyöryhmälle (kaupungin johtoryhmälle).

Kaupunginhallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita, uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi ml. varautumiseen ja valmiuteen liittyvät riskit.

Keskushallinto kokoaa toimialakohtaiset riskienhallintatöitten pohjalta koko kaupunkia koskevan riskianalyysin sekä laatii esitykset menettelytavoista merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Kaupungin riskienhallintatyöryhmä (johtoryhmä) käsittelee laaditun riskianalyysin, ja kaupunginjohtaja vie sen edelleen kaupunginhallituksen käsiteltäväksi. Riskienhallintatyö sovitetaan ja aikataulutetaan osaksi talousarvion laadinnan suunnittelurytmiä/vuosikelloa.

2.5.2 Riskien arviointi osana varautumista ja valmiussuunnittelua

Työkaluna Kuusamon kaupungin ja sen toimialojen riski- ja vaikutusarvioiden laatimisessa toimivat luvun 2.5 alussa esitetyt uhkaskenaarit ja -malliset sekä Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa riski- ja vaikutusarviotyössä käytetyt lomakepohjat.

Uhkakohtaisten lomakepohjien avulla toimialat arvioivat, että vaikuttaako kyseinen uhkamalli kyseessä olevan toimialan ydintehtäviin, minkälainen vaikutus sillä olisi ja kuinka kyseinen ydintehtäväkohtainen riski voitaisiin joko pienentää tai poistaa kokonaan.

Kukin toimiala täyttää taulukot oman arvionsa mukaisesti. Toimialojen tuottamat riski- ja vaikutusarviot kootaan yhteen. Kaupungin tasolla toimialojen riski- ja vaikutusarvioita tarkastellaan kootusti ja valmistellaan lopulliset linjaratkaisut tarvittavista riskienhallintatoimenpiteistä.

Toimialojen riskienhallinnan vastuuhenkilöinä toimivat toimialajohtajat tai alaluvussa 2.5.1 mainittuihin toimialakohtaisiin riskienhallintatyöryhmiin nimetyt viranhaltijat.

2.6 Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma

Kuusamon kaupungin valmiussuunnitelmat tarkistetaan ja saatetaan ajan tasalle talven 2022–2023 aikana erillisen projektisuunnitelman mukaisesti. Samassa yhteydessä valmiussuunnitelmien laadinta laajennetaan kaupungin toimialoille ja tytäryhtiöihin. Varautuminen huomioidaan myös palveluhan- kinta- ja yhteistoimintasopimuksissa, mikäli ne liittyvät kaupungin ydintehtäviin.

Kuusamon kaupungin varautumista tehostetaan vakiinnuttamalla valmiussuunnitteluprosessi, jalkauttamalla valmiussuunnittelu toimialoille, huomioimalla uhkaskenaariot ja -mallit sekä niistä johtuvat varautumistarpeet vuosittaisessa riskienhallintatyössä, pitämällä valmiussuunnitelmat ajan tasalla (vuosikello) sekä järjestämällä/osallistumalla varautumista tukeviin harjoituksiin.

Painopiste	Toimenpiteet	Totutusaikataulu	Vastuutaho
Valmiussuunnittelu- prosessin vakiinnutta- minen	Sisällytetään talousar- vio- ja riskienhallinnan prosesseihin	Valtuustokausittain, noin neljän vuoden vä- lein	Kaupunginjohtaja Toimialajohtajat
Valmiussuunnittelun jalkauttaminen toimi- aloille	Toimialojen suunnitel- mien päivittäminen ja henkilöstön perehdy- tys	Vuosittain, jatkuvana toimintana	Toimialajohtajat
Varautumistarpeiden huomioiminen toi- mialojen riskienhallin- tatyöryhmien työsken- telyssä	Määrävälein tarkasta- minen ja päivittäminen	Vuosittain, jatkuvana toimintana	Riskienhallintapääl- likkö, Toimialajohtajat
Valmiussuunnitelmien pitäminen ajan tasalla	Määrävälein tarkasta- minen ja päivittäminen	Vuosittain, jatkuvana toimintana	Toimialajohtajat
Valmiusharjoittelu	Johtokeskuksen perus- taminen, TAISTO-harjoitukset, PAPU-harjoitukset, Muut mahdolliset har- joitukset	1–2 harjoitusta/v.	Kaupunginjohtaja, Toimialajohtajat, Tietohallintojohtaja

Taulukko 1. Kuusamon kaupungin varautumisen kehittämistoimenpiteet

2.7 Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen kustannukset ja hankinnat

Varautuminen on osa kaupungin normaalia toimintaa ja siitä aiheutuvat kustannukset sisällyte- tään toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä talousarvioiden toiminta- ja investointimenoihin.

2.8 Varautumiskoulutus ja harjoitukset

Varautumiskoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, jolla osaltaan varmistetaan yksilön, yhteisön, laitoksen, yrityksen sekä yhteiskunnan eri tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavan koulutuksen antaminen.

Varautumiskoulutuksen pääsääntöisenä kohderyhmänä ovat paikallis-, alue- ja keskushallinnon viranomaisten henkilöstö. Varautumisopetuksen vuosittaisen koulutus-ohjelman runko muodostuu aluekohtaisista valmiusharjoituksista sekä peruskurssitasoisista alue- ja paikallishallinnon kursseista.

Kaupungin tavoitteeksi asetetaan, että sen varautumisen avainhenkilöt (johtoryhmän jäsenet, nimetyt varautumisen vastuuhenkilöt) osallistuvat säännöllisesti (valuustokausittain tai tarpeen ilmetessä) Pelastusopiston järjestämiin varautumiskoulutuksiin. Kurssitarjoama muodostuu kuntien varautumisen peruskursseista sekä toimialakohtaisesta koulutuksesta.

Pelastusopiston kurssitarjonta: <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/varautumiskoulutus/>

Kuusamon kaupunki esittää henkilöitä myös alueellisille maanpuolustuskursseille. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto AVI tekee päätökset maanpuolustuskurssien osallistujista.

Kuusamon kaupunki osallistuu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Puolustusvoimien järjestämiin valmius- ja paikallispuolustusharjoituksiin tarkoituksen mukaisessa laajuudessa. Kaupunki osallistuu aktiivisesti muihinkin eri viranomaistahojen järjestämiin valmiusharjoituksiin, joista tärkeimpinä Digi- ja väestötietoviraston DVV vuosittain järjestämät digitaalisen turvallisuuden TAISTO-harjoitukset.

2.9 Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt

Kuusamon kaupungin päätöksentekojärjestelmän pitää toimia samojen perusteiden mukaisesti normaalioloissa, erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Selkeä toimivallanjako ja eri toimijoiden välinen sujuva yhteistoiminta ovat tehokkaan toiminnan perustana.

Kaupungin organisaatorakenteet noudattavat samaa periaatetta; samat rakenteet pätevät tilanteesta riippumatta. Uusia toimielimiä perustetaan vain silloin, kun mikään olemassa olevasta organisaatiosta ei voi suorittaa tarvittavaa tehtävää.

Kaupunginjohtaja yhdessä kaupunginhallituksen kanssa vastaa kaupungin varautumisesta ja jatkuvuudenhallinnasta. Valmiussuunnitelman yleisen osan hyväksyy kaupunginhallitus ja se saatetaan tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Toimialojen ja erillistoimintojen suunnitelmat hyväksyy ko. lautakunta. Valmiustoimintaan liittyvät muut toimintaohjeet hyväksyvät toimialajohtajat.

Kriittinen tehtävä	Vastuualue	Varautumistehtävä	Vastuu	Varahenkilö	Suunnitelma
Häiriötilannejohtaminen	Kaupunki	Toimialojen varautumisen yhteensovittaminen	Kaupunginjohtaja	Hallinto- ja talousjohtaja	Valmiussuunnitelman yleinen osa
Häiriötilannejohtaminen	Kaupunki	Häiriötilannejohtaminen	Kaupunginjohtaja	Hallinto- ja talousjohtaja	Häiriötilannejohtamisen ja -viestinnän suunnitelma
Häiriötilannejohtaminen	Kaupunki	Häiriötilanneviestintä	Hallinto- ja talousjohtaja	Hallinto-sihtööri	Häiriötilannejohtamisen ja -viestinnän suunnitelma

Häiriötilannejohtaminen	Kuusamon kuntakonserni	Kuusamon kuntakonsernin varautuminen	Kaupunginjohtaja	Hallinto- ja talousjohtaja	Tytär- ja osakkuusyhteisöjen valmiussuunnitelmat
	Keskus-hallinto	Keskushallinnon toimialan varautuminen ja valmiussuunnittelu	Hallinto- ja talousjohtaja	Hallinto-sihtööri	Toimialan valmiussuunnitelma
	Yhdyskuntatekniikka	Yhdyskuntatekniikan toimialan varautuminen ja valmiussuunnittelu	Yhdyskuntajohtaja	Kiinteistö-päällikkö	Toimialan valmiussuunnitelma
	Kasvatus- ja sivistystoimi	Kasvatus- ja sivistystoimen varautuminen ja valmiussuunnittelu	Sivistystoimenjohtaja	Lukion rehtori	Toimialan valmiussuunnitelma
	Tulevaisuus-toimiala	Tulevaisuus-toimialan varautuminen ja valmiussuunnittelu	Kehitysjohtaja	Työllisyys-asiantuntija	Toimialan valmiussuunnitelma
Päivittäistavarahuolto	Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	Päivittäistavara-huoltosuunnitelman laatiminen Kuusamon kaupungin vastuiden osalta	Hallinto- ja talousjohtaja	Suunnittelija	Hyvinvointialueen suunnitelma, Kuusamon kaupungin rooli ja tuki
Väestönsuojelu ja evakuointi	Pohjois-Pohjanmaan HVA:n pelastustoimi	Väestönsuojelu- ja evakuointi-suunnitelman laatiminen Kuusamon kaupungin vastuiden osalta	Kehitysjohtaja	Työllisyys-asiantuntija	Pelastustoimen suunnitelma, Kuusamon kaupungin rooli ja tuki

Taulukko 2. Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt

2.10 Varautumisveloitteet ostopalveluissa ja sopimusperusteisessä palveluntuotannossa

Valmiuslain perusteluiden mukaan varautumisveloite koskee julkisen hallinnon tehtävien hoitamista. Kuusamon kaupunki on ulkoistanut osan sen julkisen hallinnon tehtävien hoitamisesta.

Ostopalveluina hankittujen palveluiden osalta toiminnasta häiriö- ja poikkeustilanteisiin tulee sopia. Huoltovarmuuskeskuksen SOPIVA-aineistosta löytyy erityyppisiin sopimuksiin perustuvan varautumisen sopimuslausekkeita <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva>.

Ostopalvelujen osalta on myös varmistettava, ettei kyseistä resurssia (henkilöt, toimitilat, ajoneuvot ja työkoneet) ole häiriötilanteissa jo varattu toisaalle (pällekkäisvaraus). Varausrjestyistä ja varaamisen vastuista on tarkemmin suunnitelman kohdassa 4.3.

Kuusamon kaupungin eri toimialojen on varauduttava myös tilanteeseen, jossa ulkopuolinen palveluntoimittaja on häiriötilanteessa kyvytön täyttämään sopimusveloitteitaan. Lopullinen vastuu kaupungin ydintehtäviin liittyvien palvelujen häiriöttömästä tuottamisesta on aina kaupungilla.

2.11 Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Mikäli toimialan toiminta on voimakkaasti riippuvainen jonkun ulkopuolisen toimijan tarjoamista palveluista, on ehdottoman tarpeellista selvittää yhteistyössä ko. toimijan kanssa varautumiseen liittyviä käytäntöjä ja päivittää suunnitelmat yhteistyössä siten, että esimerkiksi resurssien päällekkäisvarauksia ei tehdä. Tämä korostuu varsinkin, jos toimijan resursseja käyttää useampi taho ja häiriötilanteen tai poikkeusolojen vuoksi resurssien saatavuus on tavanomaista heikompaa.

Sama periaate pätee toimialojen välisessä varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittamisessa, eli mitkä asiat hoidetaan keskitetysti yhden nimetyn vastuullisen toimialan toimesta.

2.12 Kuntakonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen

Kuusamon kaupungin kuntakonserniin kuuluvat Kiinteistö Oy Kuusamon Vuokratalot, Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy, Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Oivanki Oy, KSAK Oy, sen tytäryhtiö YPK Valmennus Oy sekä kuntayhtymistä Pohjois-Pohjanmaan Liitto. Kuntakonserniin kuuluu lisäksi osakkuusyhtiöt Kuusamo Food Invest Oy, Tropiikin Rantasauna Oy ja PPP-Köökki Oy.

Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen valmiussuunnitelmien välinen koordinointi tapahtuu keran valtuustokaudessa (neljän vuoden välein) valmiussuunnitelmien päivityksen yhteydessä.

2.13 Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen vuotta 2023 koskevan palvelutasopäätöksen perusteella pelastuslaitos ei tee erillisiä sopimuksia kuntien valmiussuunnittelun tukemiseksi.

Pelastustoimen varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtäväkokonaisuudesta vastaa Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö. Varautumis- ja valmiussuunnittelutehtävien päätoimisena resurssina on valmiuspäällikkö ja valmiussuunnittelija. Pelastuslaitoksen johto ja asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan alueelliseen ja valtakunnalliseen varautumistyöhön.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos ylläpitää tarvittavia suunnitelmia ja valmiutta vakavien häiriötilanteiden tai poikkeusolojen edellyttämiin väestön evakointeihin. Evakuointisuunnittelusta vastaa pelastuslaitoksen valmiussuunnittelija. Väestönsuojelun johtaminen, ml. evakuointi sen yhtenä osana, organisoidaan yhteistyössä kuntien kanssa.

Kuntien valmiussuunnittelun tukemista edistetään osallistumalla aktiivisesti Oulu-Koillismaan valmius- ja turvallisuusfoorumien toimintaan. Kuusamon kaupunki on osallisena em. foorumin toiminnassa ja foorumin puheenjohtajana toimii tällä hetkellä Kuusamon kaupunginjohtaja.

3 Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta

3.1 Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet

Häiriötilanteen hallinnan keskeiset tavoitteet ja tehtävät ovat seuraavat:

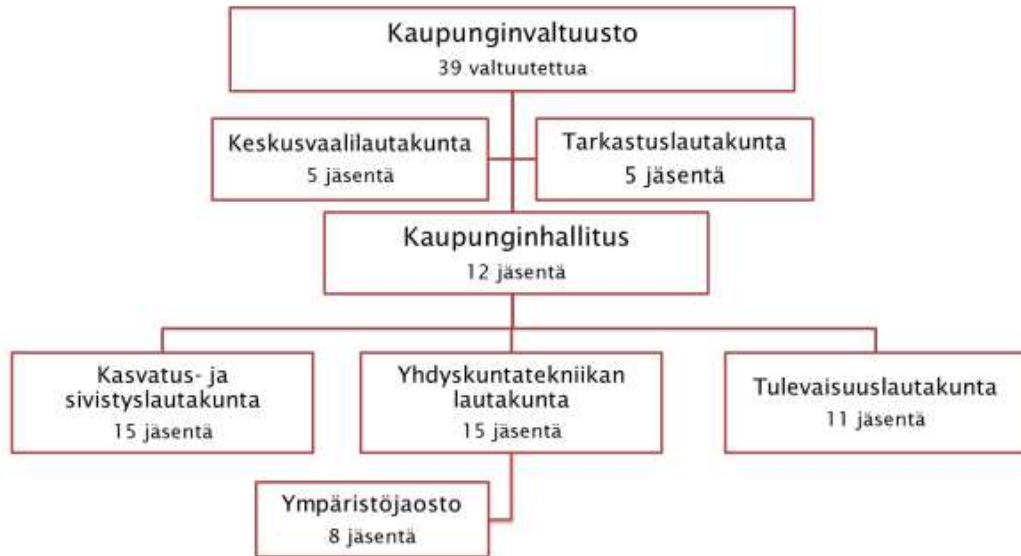
- Kaupungin asukkaiden ja alueella oleskelevien turvallisuuden varmistaminen
- Kaupungin päätöksenteko-, johtamis- ja toimintakyvyn ylläpitäminen
- Häiriötilanteesta ja poikkeusoloista aiheutuvien seurausten minimointi
- Kaupungin ydintehtävien ja palvelujen tuottamisedellytysten varmistaminen
- Kaupungin toimintojen ja yhteistyötahojen toiminnan yhteensovittaminen
- Tilannekuvan muodostaminen johtoryhmässä ja sen edelleen jakaminen
- Yhteistoiminta ja tuki muille viranomaistahoille
- Tilanteen edellyttämä sisäinen ja ulkoinen häiriötilanneviestintä

3.2 Uhka-arvioiden keskeiset tulokset

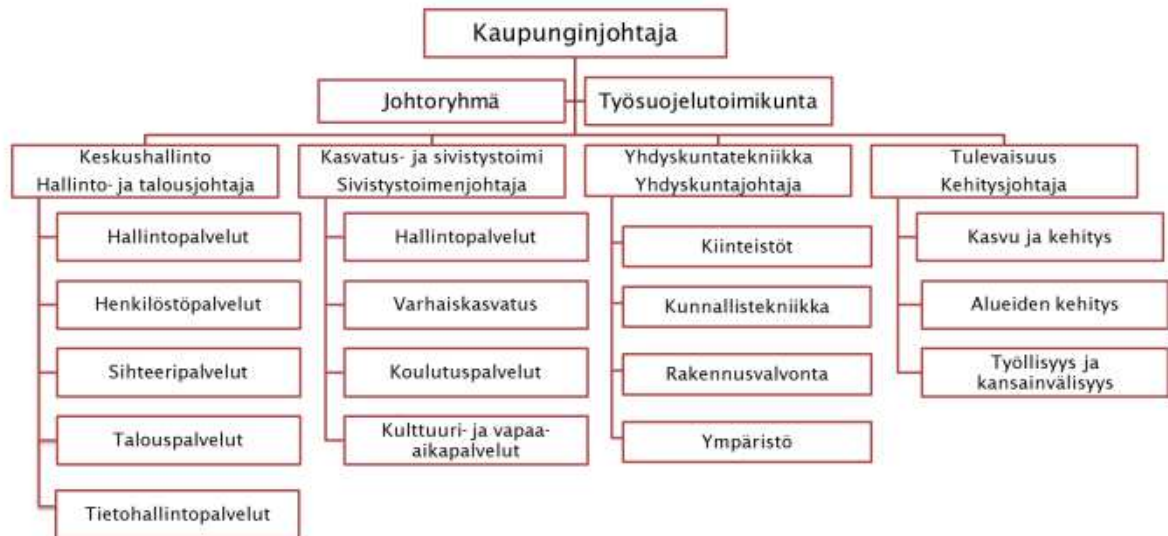
Laadittu kaupungin yhteisiin uhka-skenaarioihin perustuen toimialakohtaiset riski- ja vaikutusarviot. Toimialakohtaisten riski- ja vaikutusarviot ovat Salassa pidettäviä (JulkL 24.1 § 8 k).

3.3 Johtamisjärjestelmä normaalioloissa

Kuva 2. Kuusamon kaupungin luottamushenkilöorganisaatio

Kuva 3. Kuusamon kaupungin viranhaltijaorganisaatio

3.4 Kaupungin johdon ja avainhenkilöiden hälyttämisen- ja informointijärjestelyt

Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamiseksi kaupunginjohtaja voi kutsua koolle kaupungin johtoryhmän ympärille muodostettavan häiriötilannejohtamisen johtokeskuksen.

Häiriötilannejohtamisen johtokeskus kutsutaan keskitetysti koolle kaupunginjohtajan päätöksellä ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen avustamana.

Hälytysohje nimi- ja yhteystietoineen on toimitettu pelastuslaitokselle. Hälytysohje tietoineen tarkastetaan vuosittain. Ohjeen tarkastamisesta/päivittämisestä vastaa Keskushallinto.

3.5 Tehostetun johtamisen ja tilanteen seurannan käynnistäminen

Kuusamon kaupungin päätöksenteko normaaliolojen häiriötilanteissa tapahtuu normaalien toimintavaltuuksien sekä kaupungin voimassa olevan hallintosäännön puitteissa.

Perustettavalla Kuusamon kaupungin häiriötilannejohtamisen johtokeskuksella on keskeinen rooli häiriötilanteiden hallinnan ja poikkeusolojen johtamisen tukena.

3.6 Luottamushenkilöiden informointi

Luottamushenkilöiden informointi on tärkeää laajemmissa häiriötilanteissa.

Luottamushenkilöillä ei ole häiriötilanteessa varsinaista operatiivista roolia, mutta keskeisten päätöksenteon kannalta avainasemassa olevien luottamushenkilöiden on syytä tietää vallitsevan häiriötilanteen perustiedot sekä sen hallintaan liittyvät keskeiset toimenpiteet.

Informoitava toimielin	Tehtävä	Informoinnista vastaava
Kaupunginvaltuusto	Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja	Kaupunginjohtaja
Kaupunginhallitus	Kaupunginhallituksen puheenjohtaja	Kaupunginjohtaja
Yhdyskuntatekniikan lautakunta	Puheenjohtaja	Toimialajohtaja
Kasvatus- ja sivistyslautakunta	Puheenjohtaja	Toimialajohtaja
Tulevaisuuslautakunta	Puheenjohtaja	Toimialajohtaja

Taulukko 3. Informoitavat luottamushenkilöt

3.7 Johtamispaikat

Normaaliajan häiriötilojen johtamistoiminta käynnistetään lähtökohtaisesti normaaliaikojen johtamisiloissa. Tämä koskee myös perustettavaa häiriötilannejohtamisen johtokeskusta.

Tilanteen niin edellyttäessä kaupungin johtokeskus sekä kaupungin päättävien toimielinten kokoukset siirretään tarvittavilta osiltaan ennalta valmisteltuun väistöpaikkaan.

Väistöpaikan tietoliikenne- ja varavoiमारatkaisut toteutetaan ja testataan jo normaaliaikana siten, että ne ovat häiriötilanteen ja poikkeusolojen johtamispaikan edellyttämällä tasolla.

Väistöpaikan sekä johtamisvälineiden edellyttämästä resurssoinnista ja toimeenpanosta vastaa hallinto- ja talousjohtaja yhdessä yhdyskuntatekniikan toimialajohtajan kanssa.

Kaupungintalon ja väistöpaikan kuluvalvontaa, vartiointia sekä fyysistä suojausta kohotetaan asteittain turvallisuustilanteen edellyttämällä tavalla. Toimenpiteiden tavoitteena on varmistaa kaupungin palveluiden sekä johtamisen edellytykset kaikissa turvallisuustilanteissa.

3.8 Johtaminen ja tilannetietoisuus

Lakien ja hallintosäännön mukainen toiminta muodostaa perustan kaupungin johtamiselle kaikissa olosuhteissa. Poliittiset toimielimet kutsutaan koolle säädösten edellyttämällä tavalla.

Johtamisesta ja päätöksenteosta vastaavat kaupungin viranhaltijat tai toimielimet, joiden vastuulla ovat kaupungin velvoitteiden hoitaminen ja toiminnoista vastaaminen muutoinkin.

Päätöksenteon on perustuttava tilannetietoisuuteen. Toimialat vastaavat osaltaan tilannetiedon keräämisestä, analysoinnista sekä välittämisestä johtamisen tueksi. Tilannekuvan kokoamisella luodaan edellytyksiä päätöksenteolle ja johtamiselle. Häiriötilojen ja poikkeusolojen johtamisyhteydet varmistetaan VIRVE- ja satelliittipuhelimen sekä lähettiyhteyksin.

Kaupungin kriisijohtamisen johtokeskuksen johtamis- ja toimintavalmius ylläpidetään tarvittaessa yllä kaikkina viikonpäivinä ja vuorokauden aikoina tilanteen edellyttämässä laajuudessa. Tätä varten suunnitellaan ja määritetään tarvittavat varallaolo- ja sijaisjärjestelyt etukäteen jo normaalitilassa.

3.9 Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ihmisten tiedon tarve kasvaa. Mitä nopeammin ja avoimemmin tiedotetaan, sitä vähemmän väärät tiedot ja huhut leviävät.

Häiriötilanneviestinnän päätehtävänä on:

- tiedottaa ja varoittaa tapahtuneesta,
- antaa tilannetietoja tapahtuman kulusta,
- antaa toimintaohjeet lisävahinkojen välttämiseksi,
- estää huhujen ja disinformaation leviäminen ja
- auttaa organisaatiota palautumaan normaalitilaan

Häiriötilanteissa viestintävastuut ovat niillä henkilöillä, joilla ne ovat normaalistikin. Tarvittaessa viestintäorganisaatioita varaudutaan vahvistamaan tilanteen edellyttämällä tavalla, ja tilanteen niin edellyttäessä, myös yhteistyössä eri viranomaisten kanssa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kaupungin viestintäpäällikkönä toimii hallinto- ja talousjohtaja apunaan nimetyt tiedottajat. Viestintä toimii kiinteässä yhteistoiminnassa kaupungin kriisijohtamisen johtokeskuksen kanssa.

Medialle välitetään mahdollisimman nopeasti ensitiedote tapahtumasta. Tiedotustilaisuus järjestetään, jos tapahtuma on erityisen vakava tai se herättää muuten laajaa kiinnostusta.

Kaupungilla on käytössään häiriötilanneviestintää varten erillisiä neuvontapuhelinnumeroita, joka voidaan ottaa käyttöön hyvin lyhyellä varoitusaajalla.

Häiriötilanneviestinnässä varaudutaan myös tilanteisiin, joissa sähköä ei ole ja tietoverkot eivät toimi. Pitkäkestoisessa sähkö- tai puhelinliikenteen katkoksesta kaupunkilaisille suunnattavaa viestintää tehdään yhteistoiminnassa pelastustoimen viranomaisten kanssa.

Häiriötilanne- ja poikkeusolojen viestinnässä voidaan käyttää tarvittaessa vaaratiedotteita. Vaaratiedotteet annetaan aina pelastus- tai poliisiviranomaisen kautta. Vaaratiedotteet jaetaan television, radion kautta sekä matkapuhelimiin/112-sovelluksiin tekstiviesteinä.

3.10 Henkisen tuen järjestäminen

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa ensisijaisesti henkisen tuen antamisesta.

Yhteistyökumppaneina heillä on Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos, Kuusamon seurakunta sekä Suomen Punaisen Ristin Kuusamon osasto.

Kaupunki huolehtii sille säädös- ja/tai yhteistoimintasopimuksiin perustuvien vastuuhenkisen tuen järjestelyistä sekä yhteistoimintaosapuolien henkisen tuen järjestämisen tukemisesta.

Kaupungin oman henkilöstön henkisen tuen järjestäminen huomioidaan työterveyshuoltoon liittyvissä palvelusopimuksissa, myös normaaliolojen häiriötilojen ja poikkeusolojen osalta.

3.11 Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa

Pelastusviranomaisen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. (8.7.2022/616)

Pelastustoimintaa edellyttävissä laajoissa häiriötilanteissa tilanne saattaa edellyttää kaikkien pelastuslaitoksen käytössä olevien henkilöstöresurssien sitomista pelastustoimen perustehtävien hoitamiseen, jolloin kunnalle tarjottavat tukimahdollisuudet voivat olla rajallisia. Pelastuslaitos voi tukea/avustaa kuntaa häiriötilanteen hallinnassa ja kriisijohtamisessa mm. seuraavilla tavoilla:

- pitää yllä turvallisuustilannekuvaa ja tiedottaa ennalta uhkaavasta tilanteesta
- hälyttää tarvittaessa kunnan johtohenkilöstön
- pelastuslaitoksen johtokeskus avustaa kuntaa esimerkiksi tiedottamisessa
- antaa tarvittaessa vaaratiedotteita
- käynnistää tarvittaessa väestöhälytysjärjestelmän
- avustaa johtamisen tilannekuvan kokoamisessa ja laatimisessa
- avustaa viestiyhteyksien varmentamisessa (VIRVE-verkko)

Pelastuslaitos on nimennyt päällystöviranhaltijan toimimaan tarvittaessa pelastuslaitoksen yhteyshenkilönä/asiantuntijana Kuusamon kaupungin johtokeskuksessa.

3.12 Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastuslaitoksen valmiutta kohotetaan tilanteen vaatimalla tavalla Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman mukaisesti.

Pelastustoiminnan keskeisiä tehtäviä ovat:

- paloasemien valmiuden kohottaminen sekä viesti-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien saattaminen toimintavalmiuteen
- pelastus- ja muut tarvittavat toimenpiteet tuho- ja vaaratilanteissa
- mahdollisten väestön evakuointien toteuttaminen
- toimialaa koskeva tiedotus ja valistus alueen väestölle
- omatoimisen varautumisen organisaatioiden perustaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen

- rakenteellisen suojelun neuvonta ja ohjaus (väestönsuojien käyttökuntoon saattaminen ja tilapäisten suojarakenteiden rakentamisen ohjaaminen)

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos ohjaa ja opastaa yhteensopivien viestintävälineiden hankinnassa, ja tukee mahdollisuuksiensa mukaan niiden ylläpidossa/radioiden parametroidussa.

3.12.1 Yhteistoiminta

Kuusamon kaupungin johtokeskus ja muut yhteistoimintaviranomaiset osallistuvat pelastuslaitoksen johtamaan pelastustoimintaan omilla organisaatioillaan.

Kaupungin toimialakohtaisissa valmiussuunnitelmissa esitetään konkreettiset tehtävät pelastustoimintaan osallistumisessa ja siihen varautumisesta myös poikkeusoloja varten.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen nimeämä yhteyshenkilö toimii tarvittaessa asiantuntijana johtokeskuksessa ja avustaa yhteisen tilannekuvan ylläpidossa.

3.12.2 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoiminnan johtaminen toteutetaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johtokeskusohjeen mukaisesti.

Useamman toimialan viranomaisten osallistuessa pelastustoimintaan tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja, eli pelastusviranomainen. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.

Kuusamon kaupungin eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden pelastustoimintaan liittyvät toimenpiteet edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa tai tukevat muiden pelastusviranomaisten toimintaa.

3.12.3 Väestön varoittaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Väestön varoittamisen keinoja ja kanavia ovat: väestöhälyttimet Kuusamon ydinkeskustassa, radio/televisio/teksti-TV (vaaratiedote), internet, 112 applikaatio/sovellus ja painettu media.

3.12.4 Väestön suojaaminen

Normaaliolojen onnettomuuksissa väestö suojautuu viranomaisen määräyksestä asuin- ja muihin sisätiloihin. Väestönsuojiiin suojaudutaan lähinnä poikkeusolojen vakavimmissa uhkissa viranomaisen määräyksestä.

Pelastuslaitoksella ja kaupungin yhdyskuntatekniikan toimialalla on tiedot Kuusamon kaupungin alueen väestönsuojista. Nimetyt toimialat (viranomaiset) avustavat tarvittaessa laadittujen suunnitelmien mukaisesti pelastustoimea väestön suojaamisessa.

3.12.5 Väestön evakuointi

Väestön evakuoinnilla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden siirtämistä turvaan vaara-alueelta tai vaarallisesta kohteesta.

Evakuointi suunnitellaan sekä normaaliolojen häiriötiloja että poikkeusoloja silmällä pitäen, ja se toimeenpannaan toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä ja pelastuslaitoksen johdolla tilanteen mukaan joko suppeana tai laajana. Suppeimmillaan evakuointi voi koskea esimerkiksi yksittäisen talon asukkaita ja laajimmillaan useamman kunnan tai vielä laajemman alueen koko väestöä.

Väestön evakuointi on osa pelastustoimintaa, joten sen suunnittelu ja toteutus tapahtuvat pelastuslaitoksen johdolla. Kuusamon kaupungin tarvittavat toimialat (viranomaiset) avustavat tarvittaessa väestön evakuoinnissa evakuointisuunnitelman mukaisesti.

Kuusamon kaupungilla on Salassa pidettävä evakuointisuunnitelma. Se tarkistetaan ja päivitetään vuoden 2023 aikana yhteistoiminnassa Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen kanssa.

Evakuointisuunnitelma kattaa normaaliajan häiriötilat sekä poikkeusolot.

3.12.6 Omatoiminen varautuminen

Omatoiminen varautuminen tarkoittaa vaaratilanteiden ennaltaehkäisemistä, niihin varautumista sekä henkilöiden, omaisuuden sekä ympäristön suojaamista erilaisissa tilanteissa. Varautumisen päämäärä on ehkäistä vaaratilanteita, huomioida normaaliolojen häiriötilanteet sekä valmistella toimenpiteet poikkeusoloja varten.

Olenainen ja tärkeä osa Kuusamon kaupungin varautumista on alueen yhtiöiden, osuuskuntien ja yhdistysten sekä kotitalouden omaehtoinen ja omatoiminen varautuminen.

3.13 Toiminnan yhteensovittaminen

Alueellisella tasolla varautumista ja valmiussuunnittelua koordinoidaan Oulu-Koillismaan valmius- ja turvallisuusfoorumissa. Valmius- ja turvallisuusfoorumin kokoontuu lähtökohtaisesti kaksi kertaa vuodessa, ja kokous toimii ylimpänä päätöksentekijänä. Toimivaltaiset viranomaiset, ml. kunnat, vastaavat päätösten toimeenpanosta.

Foorumien toiminnan kytkeytymisestä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston järjestämään varautumiseen ja turvallisuuden alueelliseen yhteistyöhön sovitaan erikseen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston kanssa.

Kuusamon kaupungin toimintojen varmistamiseksi kaupungin alueella toimivat tai vaikuttavat eri yhteistyöviranomaiset ja -tahot kokoontuvat säännöllisesti viranomaistapaamisiin Kuusamon kaupungin toimiessa tapaamisen koollekutsujana ja puheenjohtajana sekä sihteerinä.

Kukin Kuusamon kaupungin alueella toimiva tai vaikuttava viranomaistaho vastaa omasta valmiussuunnittelusta ja erityistilannesuunnittelusta. Edellä mainitut viranomaistahot sovittavat tarvittavilta osiltaan yhteen Kuusamon kaupungin ja oman organisaationsa valmiussuunnitelmat.

Kuusamon kaupungin ja puolustusvoimien välisestä yhteistoiminnasta sovitaan Kainuun prikaatin ja sen alaisuuteen kuuluvan Pohjois-Pohjanmaan aluetoimiston kanssa. Yhteistoiminnan tavoitteena on taata kaikille osapuolille hyvät toimintaedellytykset, selkiyttää suunnittelua ja poistaa päällekkäisyyksiä henkilöstön, ajoneuvojen/työkoneiden ja tilojen varaamisessa sekä alueiden käytössä.

Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistoiminnasta pyritään sopimaan Suomen Punaisen Ristin Kuusamon osaston sekä Vapaaehtoisen Pelastuspalvelun VAPEPA:n Kuusamon paikallistoimikunnan kautta.

4 Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin

4.1 Poikkeusolojen vaikutukset kaupungin tehtäviin ja päätösvaltaan

Poikkeusoloilla tarkoitetaan valmiuslaissa tarkoitettua yhteiskunnan tilaa, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö.

Valmiuslain (1552/2011) mukaisia ovat poikkeusoloja ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä
- 6) sellainen
  - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
  - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
  - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
  - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
  - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
  - f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
  - g) edellä a-f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Valmiuslain mukaan viranomaiset voidaan oikeuttaa poikkeusoloissa rajoittamaan eräitä perusoikeuksia, mutta siinä yhteydessä käyttämään vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

4.2 Kaupungin hallinto poikkeuksellisissa olosuhteissa

Kuusamon kaupungin hallintosäännön 30 §:n mukaisesti poikkeuksellisilla olosuhteilla tarkoitetaan tässä hallintosäännössä sellaisia epätavallisia ja äkillisiä tapahtumia, joihin kaupunki ei voi vaikuttaa ja joilla on merkittävä vaikutus kaupungin talouteen sekä asukkaiden terveyteen tai turvallisuuteen.

Poikkeuksellisissa olosuhteissa, kaupunginhallituksen niin päättäessä, noudatetaan tässä pykälässä tarkoitettua erityistoimivaltaa ja -menettelytapoja:

1. Kaupunginvaltuusto voidaan kutsua koolle hallintosäännön 81 §:n määräaikaan (4 päivää ennen kokousta) noudattamatta kuntalain säännösten mukaisesti.
2. Kaupunginhallitus voidaan kutsua koolle välittömästi hallintosäännön 120 §:stä annettujen määräaikojen estämättä.
3. Kaupunginhallitus voi tarvittaessa käyttää kaupungin toimielimelle siirrettyä toimivaltaa, ellei lainsäädännöstä muuta johdu.
4. Kaupunginjohtajalla on oikeus tehdä päätös asiassa, joka hallintosäännöllä on määrätty kaupunginhallituksen toimivaltaan, jos kaupunginhallitusta ei saada koolle ja päätösvaltaiseksi tässä pykälässä säädettyä poikkeusmenettelyä noudattaen välittömästi tai jos päätöksen tekeminen tällä tavoin on muusta syystä välttämätöntä. Päätöksen tehtyään kaupunginjohtajan on saatettava tekemänsä päätös kaupunginhallituksen jäsenten tietoon viipymättä.
5. Kaupunginjohtajan kaupunginhallituksen toimivaltaan kuuluva päätös tuodaan seuraavaan kaupunginhallituksen kokoukseen kaupunginhallitukselle tiedoksi.
6. Tässä pykälässä mainittuja säännöksiä voidaan noudattaa vain kaupunginhallituksen päätöksellä ja sen lakkaamisesta päättää kaupunginhallitus.

4.3 Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut

4.3.1 Henkilöstön varaamisen vastuut

Poikkeusolojen henkilövaraukset, jolla myönnetään vapautus aseellisesta palveluksesta, tehdään asevelvollisuuslain nojalla Pohjois-Pohjanmaan aluetoimistoon. Varausten tekemisestä vastaa toimialajohtajat sekä Kuusamon kaupungin kuntakonserniin kuuluva yhteisöt. Henkilöstövaraukset on tehtävä toimialan ydintehtäviä hoitavista ja ne on tarkistettava vuosittain.

Ydintehtävien hoitamiseen liittyvien yhteistyökumppaneiden osalta henkilöstön, ajoneuvojen ja työkoneiden sekä tilavarauksiin liittyvistä vastuista on sovittava yhteistyösopimuksessa.

Tehdyt henkilövaraukset tulee saattaa tiedoksi Keskushallinnon henkilöstöasiantuntijalle.

4.3.2 Ajoneuvo- ja työkonevarausten vastuut

Poikkeusolojen ajoneuvo- ja työkonevaraukset tulee toimittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle. Varausten tekemisestä vastaa jokainen toimiala kuntakonserniin kuuluva yhteisö sekä yhteistyökumppani samoin periaattein kuin henkilövarauksetkin.

Tehdyt ajoneuvo- ja työkonevaraukset tulee saattaa tiedoksi yhdyskuntatekniikan insinööreille.

4.3.3 Tilavaraukset

Poikkeusolojen tilavaraukset ehkäisevät päällekkäisiä eri toimijoiden tilojen käyttöä koskevia suunnitelmia. Kuusamon kaupungin omistamien tilojen osalta tilavarauksia ei tarvitse tehdä.

Muiden kuin Kuusamon kaupungin omistamien tilojen osalta tilavaraukset osoitetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle AVI:lle. Tilavarausten tekemisestä vastaa jokainen toimiala kuntakonserniin kuuluva yhteisö sekä yhteistyökumppani samoin periaattein kuin henkilö-, ajoneuvo- ja työkonevarauksetkin.

Tehdyt tilavaraukset tulee saattaa tiedoksi kiinteistöpäällikölle.

4.4 Väestösuojelutehtävät ja väestösuojeluorganisaatio

Väestösuojelutehtävien jako kunnan varautumisen näkökulmasta:

- Osa pelastuslaissa tarkoitettuun pelastustoimintaan osallistumista aseellisissa selkkauksissa ja niiden aikana tapahtuvissa onnettomuuksissa; suunnittelu tapahtuu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johdolla ja yhteen sovittamana
- Osa muuta toimintaa kuin pelastustoimintaa; kukin viranomainen, toimiala tai organisaatio hoitaa sille kuuluvia väestösuojelutehtäviään ko. hallinnonalan lainsäädännön mukaisesti sekä ottaa ne huomioon varautuessaan toimintaansa aseellisissa poikkeusoloissa

Kuusamon kaupungin ei tarvitse tehdä erikseen väestösuojelusuunnitelmia, vaan kullekin hallinnonalalle kuuluviin väestösuojelutehtäviin varautuminen ja niihin liittyvä suunnittelu sisältyy muuhun valmiussuunnitteluun ja muun muassa onnettomuuksia varten muutoinkin tehtävään suunnitteluun.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos toteaa vuoden 2023 palvelutasopäätöksessään, että osa poikkeusolojen johtamistoimintaa on suunniteltu vanhojen ohjeiden mukaisesti siten, että tarvittaessa perustetaan erillisiä väestösuojelun suojelumodostelmia. Modostelmien henkilöstö on varattu kuntien henkilöstöstä ja johtopaikoiksi on varattu soveltuvia suojatiloja kuntien kiinteistöistä. Suojelumodostelmien johto on toiminut suoraan pelastuslaitoksen johdon alaisuudessa. Toimintaa ei ole jatkossa tarkoituksenmukaista suunnitella järjestettäväksi kuvatulla tavalla, vaan toiminnan järjestämiseen kehitetään muita käytäntöjä. Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos ylläpitää tarvittavia suunnitelmia ja valmiutta vakavien häiriötilanteiden tai poikkeusolojen edellyttämiin väestön evakointeihin.

Kuusamossa on olemassa väestösuojeluun liittyvä evakointisuunnitelma. Sitä ylläpidetään siihen saakka, kunnes edellisessä kappaleessa kuvattu uudet suunnitelmat ovat laadittu ja hyväksytyt.

